

tury, V. Rzounek na příkladě tvorby L. Fukse pojednává o realismu a současné literatuře, R. Taborski uvádí Žeromského drama *Růže* jako příklad umělecké různorodosti mlado-polské dramatiky, J. Nejedlá píše o baladě a moderní epice, H. Kuligowska se zamýšlí nad vztahem povídek K. Čapka a populární literatury, M. Hrala nad tematickým novátorstvím v meziválečné sovětské próze, F. Nieuważny srovnává tvorbu Vozněnského a Majakovského, J. Wierzbicki polský a charvátský „postmodernismus“.

Referáty varšavsko-moskevského sborníku jsou rozděleny do čtyř tematických okruhů: I. Teorie literatury, literární proudy a literární kritika: P. Nikolajev, Teorie realismu v Rusku na přelomu století; J. Kluczycka-Saloni, Romantismus v literatuře 19. a 20. století na příkladu polské literatury; I. Volkov, Realismus kritický a socialistický; A. Metčenko, Paradoxy vědeckotechnické revoluce a některé aspekty socialistického realismu; D. Knysz-Rudzka, Naturalismus v 20. století; J. Wierzbicki, Programy a manifesty srbské avantgardy (1918—1925); L. Jakimenko, Současný sovětský román (specifičnost žánru, poetika). II. „Staré“ a „nové“ v próze slovanských literatur 20. století: L. Kologajeva, Dostojevský a vývoj ruské prózy na počátku 20. století; H. Cybenko, Tradice B. Prusa v polské próze 20. století; A. Maškova, Satirická tvorba Karla Poláčka (problém tradice); H. Kuligowska, Předměstské povídky Františka Langra a klasický realismus; J. Magnuszewski, Mezi dřívější alegorií — a science fiction a volnou představivostí (o románu J. Weisse Dům o 1000 patrech); J. Goszczyńska, Z uměleckého hledání slovenské prózy čtyřicátých let (na příkladu sbírky novel Františka Svantnera Malka); J. Urbańska-Slisz, Z novinářských zkušeností sovětských satiriků dvacátých let; J. Rohoziński, Od epiky k lyrice, formování polské prózy 20. století; V. Chitarišvili-Ocheli, Polsko-gruzínské literární vztahy na přelomu 19. a 20. století; V. Chabin, O nejdůležitějších tradicích sovětského románu; A. Wołodzko, Vývojové tendence sovětského válečného románu v letech 1965—1970; Z. Karceva, Vývoj současného bulharského románu. Staré a nové; Z. Cholonina, Ideje a styl románu J. Kawalec Předvolání. III. Poetika v slovanské poezii 20. století: A. Lam, Polská avantgarda a romantismus; V. A. Zajcev, O tradicích V. Majakovského v ruské sovětské poezii šedesátých let; J. Witan, Czechowicz a Norwid; J. Magnuszewski, Božena Němcová v poezii F. Halase a J. Seiferta. IV. Drama a divadlo: B. S. Burgov, Přelom realistických tradic (tvůrčí osudy dramatiků skupiny Znanije v desátých letech 20. století); R. Śliwowski, Z historie ruských malých dramatických žánrů ve 20. století (divadelní parodie „Křivého zrcadla“); M. Berwid-Osińska, Z. Osiński, Stanislavskij a Grotowski (otázky tradice Divadla-Laboratorie).

Polské slavistické publikace svědčí o širokém záberu polské slavistiky a o jejím zaměření na současnost, na základní otázky literatury 20. století.

Jarmil Pelikán

Duško Nanevski, *Македонска поетска школа*. Скопје 1977, 346 stran.

V souboru 23 esejů a kritických statí autor sleduje vývoj makedonského básnického slova od konce 9. století po nejmladší básnickou generaci. V prvních dvou esejích, věnovaných osobnosti a dílu Klimenta Ochridského, se Nanevski pokusil o svérázný (a bezesporu netradiční a odvážný) výklad Klimentova díla z hlediska moderní kritickoanalytické metody. Zkoumá semasiologicky některé věty v Klimentových textech, v nichž vidí jakési „zaumné“, tajné významy slov. Podobná analýza se mi však zdá neopodstatněná. Stejně považuji za nesprávné tvrzení, že by snad Konstantin a Kliment mohli být předchůdci dnešních evropských strukturalistů. V dalším eseji Nanevski sleduje činnost Klimentových žáků a poznamenává, že Klimentův kult se udržel téměř u všech slovanských národů. Podtrhuje význam rozvoje slavistiky v 19. století pro poznání nejstaršího období slovanských literatur (ruští učenci, Dobrovský, Šafařík aj.).

V rozsáhlé studii o makedonské lidové slovesnosti hledá autor kořeny makedonského básnického umění. Makedonským básnickým stylem nazývá ono sepětí rytmu, barev a zvuků, které tvoří jakousi básnickou ikebanu. K principům uvedeného stylu řadí např. to, že nadále samostatně rozvíjejí již jednou vytvořené obrazy. V četných lidových písních lze vystopovat psychologii lidu, kruté zvuky a obyčeje i pouta patriarchální morálky. Podle Nanevského je paradoxní, jestliže se stará antická kultura bere jako základ evropské kulturní tradice, zatímco lidová poezie, která tuto kulturu zdědila a později navázala na byzantské vzory, je chápána pouze jako folklór, jako umění s primitivními myšlenkami. Některé zvláštnosti makedonské lidové slovesné tvorby vyplývají patrně z toho, že se v průběhu staletí setkávala s antickou kulturou v slovanské symbióze, jež zase byla pod vlivem latinským a orientálním. Nelze podceňovat, že v makedonské lidové slovesné tvorbě na-

cházíme varianty starých mýtů (např. o Orfeovi a Oidipovi, o Narcisi a Amorovi, Achillovi a Heleně aj.).

Autor práce v samostatné stati pojednal o počátcích makedonské umělé (umělecké) básnické tvorby, které jsou spjaty se jménem Konstantina Miladinova (1830—1862). Se svým bratrem sbíral lidové písně a redigoval sborník Bálgarski narodni pesni (1861), který obsahoval více než 550 makedonských a asi 100 bulharských lidových písní a jiných lidově slovesných textů. V době, kdy sborník vyšel, měl „homérovskou hodnotu“. Miladinovova básnická tvorba, čítající všeho všudy 15 básní, je bezprostředně spjata s prací nad sborníkem. Proto jsou jeho verše stylově, výrazově i námětově blízké lidovým písním.

Ve dvou dalších kritických statích Nanevski rozebírá básnického génia Grigora Prličeva, obvykle nazývaného největším makedonským básníkem 19. století především proto, že se narodil v Ochridu. Prličev dovedl spojit poezii Homérovu se slovanskou lidovou básnickou tvorbou. Jeho talent spočívá v tvůrčí symbióze zděděného slovanského ducha a poezie řecké básnické tradice. Svá dvě nejvýznamnější díla (poémy Vojvoda a Skenderbeg) Prličev napsal řecky. Aktualizuje v nich starý, mytologický kult hrdinství. V ideovém plánu jsou u první poémy určité analogie s Njegošovým Horským věncem nebo Mažuranićovou poé-
mou Smrt Smail agy Čengiće.

Posledním autorem první části knihy, kterému Nanevski věnuje pozornost, je Kosta Racin, autor jediné sbírky veršů a několika srbsky psaných básní. Racin je zakladatelem makedonské moderní poezie. V literárněhistorických statích pojednal Racin o zrodu nové makedonské literatury. Zdůrazňoval, že literatura musí jazykově, stylově i výrazově vycházet z lidové slovesnosti. Poválečný vývoj makedonské literatury mu v tom dal za pravdu.

Druhá část knihy nese název Moderní makedonská poezie. Je uvedena rozsáhlejší stati o počátečním období poválečné makedonské poezie i o nástupu jednotlivých tzv. básnických generací. Zatímco první generace byla plná ideálů, námiální romantiky a patosu, další generace již vnáší do tvorby vlastní poetiku, vytvářejí základní formy jazyka a verše, kultivují slovo.

V jednotlivých statích pak Nanevski rozebírá a hodnotí básnické dílo nejvýznamnějších představitelů poválečné makedonské poezie. Zdůrazňuje přínos a originální hodnoty díla akademika B. Koneského a komplexnost lyrického vidění A. Šopova, poukazuje na realismus tvorby G. Todorovského, na surrealistické experimenty M. Matevského, sepětí A. Popovského s písemnou tradicí, všímá si bohatosti metafor ve verších R. Pavlovského a B. Gjuzela i obrazů rurální krajiny u P. Andrejevského. Knihu uzavírají tři eseje o tvorbě současných básníků střední generace J. Kotevského, Č. Jakimovského a M. Rendžova.

Knihy D. Nanevského o makedonské básnické škole dokládá, že současná makedonská poezie nikdy neměla tolik různorodých a svěbytných básnických individualit. Dovedla čerpat zkušenosti, myšlenky i výrazové prostředky z evropské básnické tvorby. Přitom v celém svém dosavadním vývoji byla a je spjata s makedonskou lidově slovesnou tvorbou. Zároveň však uvedená práce vyvolává četné otázky i námitky. Např. rušivě působí mechanické zařazení do knihy již dříve publikovaných kritických a esejistických textů, v nichž se často opakují myšlenky i celé pasáže. V mnohém odlišný, pronikavý přístup Nanevského k hodnocení dosavadního vývoje makedonské básnické tvorby se ani v jeho vlasti nesetkává vždy s pozitivním ohlasem.

• Ivan Dorovský

Aleksandar S p a s o v, Истражувања и коментари (Студии, огледи, критики за македонската литература во XIX и XX век). Скопје 1978, 369 stran.

Do konce druhé světové války neexistoval ani pojem makedonská literatura, ani makedonská literární kritika. Teprve s bouřlivým rozvojem poválečné makedonské prózy, poezie i dramatické tvorby vystoupila do popředí také otázka nezastupitelné úlohy literární kritiky, které se zvláště v prvním desetiletí přidával význam, jako by byla schopna (nebo jako by měla být schopna) vyřešit všechny problémy v literatuře nebo kolem literatury. Literární zápasy, vášnivé polemiky a konfrontace — to vše mělo svůj existenční smysl v literárním procesu tohoto malého slovanského národa, jehož republika se stala součástí jugoslávské federace.

Spolu s estetickou polarizací padesátých let se však řada literárních kritiků stále častěji pouštěla také do nezpracované literární historie, aby zkoumala kontinuitu i diskontinuitu literárního vývoje. K takovému typu kritika patří i přední literární historik Aleksandr Spasov.